

Így vagyunk magyarok

Élménybeszámoló az alföldi buszos kirándulásunkról

2005. március 12-15.

Írta: Kiskun Magdolna

Miskolci Helyiipari Természetbarát Egyesület

Élménybeszámoló az alföldi buszos kirándulásunkról 2005. március 12-15.

Első nap:

Magyarországi buszos kirándulásunk áthaladt a matyók, jászok, kunok, németek, szlovákok, szerbek településein és néha „ösmagyar” városokkal is ismerkedhettünk.

A három matyó település: Tard, Szentistván és Mezőkövesd közül a kövesdiek vallják magukat igazi matyónak. Nevük a XVIII. században tűnt fel. Ők maguk szájhagyományaik által Mátyás király nevéből eredeztetik nevüket, mivel az igazságos királytól nyertek mezővárosi szabadalom levelet és akkor gazdagságot. A tiszántúli népnyelvben viszont a matyó szó a római katolikus vallású népelemek általános gúnyneve volt.

Miközben a népcsoportról tartottam buszos székfoglalómat, addig a társaság pótolta hiányzó hajnali alvás adagját vagy éppen a hiányzó reggeli adagját egészítette ki, esetleg kis adag gyümölcsöt fogyasztott szeszes ital formájában. Így igaz, a kultúra is csak teli gyomorral élvezhető. Változnak az idők: Petőfi Sándor még gyalog járt az Alföldön kezdő korában. Déryné és vándorszínész társai szekéren jutottak egyik városból a másikba. Munkácsy Mihály, Móricz Zsigmond és Bartók Béla már vonattal is utazhattak a hatalmas rónaságon élményt, anyagot gyűjteni alkotásaikhoz. Mi pedig elődeink örökségeit kerestük fel és csodáltuk meg kényelmesen busszal, háztól-házig.

Egy-kettőre Poroszlóra értünk és felcsillant előttünk a Tisza-tó hatalmas víztömege. A télies időben inkább a busz melegében ismerkedhettünk a tájjal. A tó valójában árvízvédelmi gátak között elöntött hullámtér, gátak között duzzasztott folyószakasz. Megtudtuk, hogy híres a valki madár-rezervátuma, ami a Hortobágyi Nemzeti Part része, egyben a Világörökség tagja. Továbbá jó időben horgászparadicsom, gazdag halállománya miatt. Különleges a növényvilága itt él a sulyom, amely európai vörös-könyves egyed.

Nyáron szabad strandjaival és kempingjeivel várja a vízisportot kedvelőket, a kerékpárosokat és a nyaralókat. Egyelőre a hideg, szeles időben nehezen tudjuk ezt a sok csábítást komolyan venni, hiszen a tavaszban tél uralkodik még.

Az út mellett sorakozó kis településeken csak áthajtottunk, tudomásunkra jutott, hogy Tiszaugaron híres arborétum van. Tiszaörösön termál-fürdőt építettek az 54 °C-os gyógyvízre. Kunmadaras a nevével is jelzi: a Nagykunságba érkeztünk. A kunok török nyelvű nomád nép volt, kik a IX. században tűntek fel Nyugat-Szibéria füves pusztáin. IV. Béla király (1206-1270) idejében letelepedhettek az Alföldön és megkeresztelkedtek. Vezérüket, Kötönyt a féltékeny magyarok megölték és erre a kunok fosztogatva kivonultak az országból a tatár fenyegetés előtt. A szörnyű tatár pusztítás után IV. Béla visszahívta és letelepítette őket a Kiskunság és a Nagykunság területére, ami akkor a háború után szinte teljesen elnéptelenedett.

IV. Kun László (1262-1290), kinek anyja Erzsébet kun hercegnő volt, 1279-ben két törvényben is biztosította a kunok szabadságjogait. A reformáció idején tömegesen az új hitre tértek. A Nagykunság hagyományos gazdálkodásában megőrződött a pásztorkodás jelentősége. Kismesterségek alakultak: fazekasság, festett bútor készítés, szürhímzés és pásztorművészet.

Ennyi szellemi táplálék után már eljött az ideje egy kis testmozgásnak. Berekfürdő gyógyfürdőjéhez érkeztünk, ahol a vizet kedvelők rohammal bevetették magukat a barnás, jódos, meleg vízbe. A nap aranyosan cirógatott, így valamennyien a szabadtéri medencéket részesítettük előnyben. A csapat másik fele Weiling Mária vezetésével Karcag nevezetességeivel ismerkedett. A Nagykun Múzeumban olyan vezetőt leltek, aki az egész tájról tartott ízes beszámolójával ejtette ámulatba hallgatóit. A csapategyesítés után máris új osztódásra készülődtünk.

Ecsegfalvához értünk, innen a vállalkozó kedvűek az Alföldi Kék Túra egy rövid szakaszát gyalogosan tették meg, a többség a buszos utazást részesítette előnyben. Mi gyalogosok ekkor még nem tudtuk mi vár ránk. Jelzést nem találtunk, csak annyit tudtunk, hogy dél felé kell haladnunk. Nap nem sütött, tájolónk nem volt, csak az volt a biztos, hogy észak felől érkeztünk. Hát akkor irány előre. Tizenhat elszánt turista dagonyázva, földre szegezett tekintettel haladt megfontolva, emlegetve túratervünk mottóját: „menni kéne mindig menni...lábnyomodban lépegetni.” Egy töltés-félén haladtunk, ahol sár, hó, talajvíz váltogatta egymást vagy együtt is utunkat állta. Bő tíz perc után megszólalt a mobilom, az autósok már a tűzokrezervátumnál vannak, de sorompó állja útjukat, nem tudnak bemenni. Megnyugtattuk őket: vagy megvárják míg két óra múlva odaérünk, vagy önállóan elintézik az ügyet. Visszasüllyedtünk a sárba, hiába az ügyeskedés, bakancsaink kezdtek átázni. Igyekezünk vigasztalni magunkat és egymást: ott egy nyúl, ami nem őz, amott meg egy őz, ami nem nyúl.

Az egyhangú alföldi tájban úgy éreztük egyhelyben járunk, csak messzebb sötétlett egy erdőnek nevezett facsoport, amit a térkép szerint meg kellett kerülnünk. Végre odaértünk és dönteni kellett: vagy bemelegszünk a talajvizes, sáros szekérútra, vagy a másik irányba szintén ez út mentén haladva kimegyünk az országútra. Hát ezt a nem turistára valló megoldást választottuk, annál is inkább, mert komoly viharfelhők gyülekeztek az égen. Amikor kiértünk egy nagy rétre, ahányan voltunk annyi felé indultunk. Mint vezető, fogalmam sem volt, milyen messze vagyunk még a céltól, hiszen nem a térkép szerint mentünk már. Szerencsére a buszt és vezetőjét telefonon utolértem és kértem jöjjön elénk az országúton. Felejthetetlen perceket élhettünk át, amikor megjelent álmaink-álma a matuzsálem korú, hajdan piros színű, Ikarusz járművünk. Mindenki más-más irányból, futólépésben közelítette meg a kényelem ringó szigetét. Boldogan elhelyezkedtünk, az eső csendesen kopogott a tetőn, majd Gyulánk, a gépkocsivezetőnk enyhe macerával közölte: már meg is érkeztünk, akár le is kászálódhatunk.

Egy zokni-váltásnyi időt töltöttünk csak el, de megérte úgy éreztük. A csepegő esőben és ismét sárban még elbandukoltunk a négy selejt tűzokhoz, akik nem tudtak elrepülni és csak azért teleltek itt. Ők benn pihentek a náddal borított esőbeállójukban, mi még egy kicsit áztunk-fáztunk ráadásként. Kárpótlásként a Réhelyi tűzokrezervátum bemutató termében melegedhettünk és az újra egyesített csapat meghallgatta a bennünket fogadó természetőr nő előadását, majd megnéztük a tűzokról készített filmet. Európa legnagyobb vadmadarát a kihalás veszélye fenyegeti. Ez a terület a madarak egyik menedéke, szigorúan védett terület és csak engedéllyel látogatható. Ezek után valamennyien a vacsorára és a kényelmes ágyunkra gondoltunk és irány Békéscsaba, ami mindezt reményeink szerint megvalósítja.

A tervezés az egy dolog, a kivitelezés pedig a másik oldal. Hát Gyulánk nem mindig találta meg egyedül a célpontot. Szerencsére mindig talált megfelelő segítséget. Így előkerült a szállás, Tünde és Péter pedig elindult a vacsora helyét megkeresni. Többszöri telefonváltás

után ez is összejött. Amikor egy jót ettünk és ittunk helyre állt a világ rendje, megnyugodva tértünk pihenőre a kissé lepusztult és félhomályos fiú-kollégiumban.

Második nap:

A napot Békéscsabán városnézéssel kezdtük, természetesen a kiadós reggeli után. Megyei jogú város, 67 ezer lakossal. Felemelkedését az 1858-ban megépített vasútnak köszönheti, ami érintette a települést. A hazai szlovák nemzetiség központja. A török hódítás után az elnéptelenedett területre evangélikus szlovákokat telepítettek. Ennek köszönheti, hogy Közép-Európa legnagyobb evangélikus templomát itt építették fel. Mellette áll a kis evangélikus templom, ami egyedi eset, hogy egy felekezet egymás mellett két templommal rendelkezik. Bőséges tájékoztatást kaptunk, de minket a kis templom tornyában még ma is álló búboskemence érdekelt. A hajdanvolt tűzfigyelők komfortját szolgálta, valószínűleg nem csak nyár időben örködtek és időztek itt.

Szívesen megtekintettük volna a Munkácsy Mihály festményeivel és személyes tárgyaival berendezett kúriát is, de rossz magyar vendégvárást tapasztaltunk: a felügyelők elutaztak, nem értek rá fogadni bennünket. Pedig a magyar festőt több évi ittlakás kapcsolta a városhoz és a megyéhez. Innen indult pályája, híres képeinek témáit e vidékről merítette: Búsuló betyár, Siralomház, Ásító inas, Zalogházban, Tépéscsinálók.

A várost kettészelő Élővíz csatorna mentén a szobor-sétány mutatja be Békéscsaba nagyjait, illetve a városhoz kötődő alkotó művészeket: Áchim L. András (1871-1911) parasztpolitikus, képviselő, szerkesztő, a nagybirtok elleni harc jelentős vezetője. Haán Lajos (1818-1891) történíró, evangélikus lelkész. Fő műve Békéscsaba mezőváros hajdani és mostani állapotjáról (1845). Gyóni Géza (1884-1917) költő, Békéscsabán evangélikus teológiát tanult. Láthatjuk még Móricz Zsigmond, Munkácsy Mihály, József Attila, Bartók Béla és Kodály Zoltán szobraikat.

A kényelmes belvárosi séta után tovább indultunk a húsz kilométerre fekvő Gyulára, a fürdővárosba. A társaság többsége a várfürdőben pancsikolt, a maradék pedig városnéző sétára indult. Az Alföld egyetlen épségben megmaradt téglavárát jártuk körbe alul-fölül, de bemenni a termekbe, múzeumba nem lehetett felújítás miatt. A várat 1403-ban a macsói bán Maróti János építtette. Mátyás király halála után fia, Corvin János örökölte, ki fiatalon meghalt. Ettől kezdve Gyula 500 évig a megye székhelye. A török és a kuruc háborúk pusztítása után a gyéren lakott Gyulára az új hűséges Habsburg-párti Harrucken György románokat és németeket telepített. A németek lakta részt sokáig Német-Gyulának a magyar rész Magyar-Gyulának nevezték. A vár szomszédságában állítottak emléket annak a kilenc tábornoknak, akiket az 1949-es szabadságharc utolsó csataterén Világosnál ejtettek foglyul. Ide hozták őket, itt fegyverezték le az 1300 fogoly honvéd tiszttel együtt. A kilenc tábornokot aztán Aradra vitték és ott végzeték ki valamennyit.

A nap hol jobban, hol gyengébben melegített, a szél időnként feltámadt és egyre inkább óhajtottunk valami kényelmes helyre jutni. A régi-régi cukrászda erre pont megfelelt, és mi pont arra vettük az irányt. A „százéves”-nek nevezett édes műhely 1840-től működik folyamatosan. Belépve, a pultot megpillantva feledtünk minden fogyókúrás fogadalmat, olyan nyalánkságok kerültek elénk, amitől hízni lehetett már akkor is, amikor csak néztük őket. Úgy letelepedtünk, hogy eszünkbe sem jutott a hideg-rideg világba kimenni. De aztán csak

elfogyott minden és fogyó lelkesedéssel, de útnak indultunk a hajdani Német-Gyulára, Erkel Ferenc szülőházába, ami ma múzeum.

Erkel Ferenc megteremtette a nemzeti operát, és a magyar nép nemzeti himnuszát, létrehozta a Filharmóniai Társaságot, felkarolta a népi dalos mozgalmat s végül a zenei képzés legmagasabb fórumán a Zeneakadémia élén fejezte be pályafutását. Erkel négy fia atyjukhoz méltóan maradandót alkottak a magyar zenei és színházi életben.

A várfürdőben elfáradt társaság telefonon utolért bennünket és csatlakozni kívántak a városnézőkhöz. Hát éppen megint a százéves cukrászda környékén jártunk. Mint a reklámban: útba esik jövet-menet. Itt lett teljes az egyetértés, a gyengébbek nem tudták legyűrni ellenállásukat és másodsor is áldozatul estek az evés gyönyörének. A vasakaratók és kevesebb pénzűek viszont a katolikus templom igen hűs csendességével beérték. Buszunk a várfürdő mellett várt. Az egykori kastélykert 8,5 ha parkjában 20 medencét építettek, ebből 11 fedett.

Kellemes fáradtság után alig helyeztük magunkat kényelembe, máris megérkeztünk Szabadkígyóásra a Wenckheim-kastélyba. Itt várt ránk egy szüksézávának nem mondható tanárnő, aki a családfát, főleg az utolsó ágacskákat oly részletesen ismertette, hogy akár szakdolgozatot is készíthettek volna belőle az igaziból figyelők. A szalonban a kényelmes párnás széken elhelyezkedők legnagyobb fegyverténye úgy látszott az volt, hogy megfelelő éberséget mutassanak. Néhányan viszont egy kemény asztallapon ficeregtek és nem engedhették el magukat, így kényszerből legalább figyeltünk. A férfiágon kihalt Harruckern család hatalmas birtokát a két katonatiszt, a Wenckheim fivérek szerezték meg, miután benősültek a Harruckern famíliába. 1798-ban osztották fel egymás között az addig egységes birtokot. A két testvér gyerekei, az unokatestvérek összeházasodtak. Ők építették az Ybl Miklós tervei alapján készült kastélyt és a hozzá tartozó parkot ebben az időben alakították ki. Krisztina a feleség Békés megye jótévedőjeként vált ismertté. Árvaház, kórház, egyház, oktatási intézmények alapítása és fejlesztése fűződik nevéhez. Férje pedig mintagazdaságot hozott létre. Hét gyerekük neveltetése érdekében sokat időztek Budapesten és itt is építettek egy szép palotát, melyek később eladtak. Ez ma a Szabó Ervin könyvtár épülete. Jelenleg a kastélyban szakiskola működik és csak bejelentkezés után és csak bizonyos részei látogathatók. Viszont a kastélypark szabadon látogatható, amely 1954 óta természetvédelmi terület.

Szellemileg kifáradva húzódtunk járművünkbe, de Weiling Mária sorolta az útba eső városok látnivalóit, ami csak az elméletet testesítette meg, idő hiánya miatt az elmélet és a gyakorlat nem találkozhatott. Orosháza és Hódmezővásárhely után közeledtünk Szeged, az éjszakai pihenőhelyünk felé. Gyula jóvoltából tettünk egy-két tiszteletkört a leendő szállásunk körül, de végül is közös ügybuzgalommal megtaláltuk. Mivel szoba-beosztást nem készítettem, körülbelül úgy nézhettünk ki, mint egy megzavart hangyaboly ahol céltalanul rohángásznak terheikkel a hangyák. Néhány perces ide-oda cikázás után elfoglaltuk a kollégium első emeletének valamennyi szobáját, hiszen előzetes egyezség alapján mindenki az emeletes ágyak földszintjén kapott fekhelyet, de így dupla szobaszámot vettünk igénybe. Ettől kezdve szabadprogram keretében mindenki azt csinált amit akart, de leginkább úgy hallatszott a csendes pihenést és alvást választotta a társaság zöme, mert 21 óra körül teljes némaság borult a házra. Azért akadtak halászlé-keresők, gitár-párbajt hallgatók, és egyéb eltévelygők.

Harmadik nap:

Szegeden a Déri Miksa kollégium lakói lettünk két éjszakára. A névadó neve ismeretlenül cseng a mai napig, hát most röviden pótoljuk. Déri Miksa (1854-1938) gépészmérnök, a Ganz Villamossági Gyár mérnöke, majd igazgatója. Az elektrotechnika egyik jelentős magyar úttörője, feltaláló, társa Zipernowskynak és Bláthyknak.

Kilenc órakor indultunk Szeged belvárosának felfedezésére. Szeged és környéke a honfoglaló magyarok fejedelmi törzsének szálláshelyéhez tartozott. Őseink azért maradhattak folyamatosan ezen a területen, mert szultáni birtokként viszonylagos nyugalmat élvezett. Szeged lakossága nem kényszerült menekülni és bujdosni. Hatalmas kiterjedésű határral rendelkezett a város, ahol szőlőskertek és kertészetek növelték a lakosok gazdagságát. Talán megérkeztünk az igazi magyar ősoktól leszármazott honfitársainkhoz. Szívünkben ez a honleányi érzés bizsergett, testünkben pedig a tavasz lehelete áradozott. Honfiaink inkább más élvezetek után vágyakoztak, amit később tette is váltottak: megkóstolták Szeged különleges ízeit ételben és italban egyaránt.

Végigsétáltunk több teret, megálltunk minden érdekes építésű ház előtt, minden szobrot körbejártunk, napoztunk a Tisza-parton, áhítatoskodtunk a Dóm-téren, végignéztük hazánk nagyjainak szobrait. S ezután már csak leülni kívántunk, hiszen még délutánra is hagyunk programot, ami a szabadon választható kategóriába tartozott.

Buszos kirándulást ajánlottunk, közben féltünk, hogy csak néhány résztvevővel fogyasztjuk a benzint és fizetünk. Induláskor a teljes csapat megjelent és kényelembe helyezkedtek az autóbuszban, azt gondolván, hogy estig ki sem kell szállni belőle. Hamar az ellenkezőjét tapasztalhatták. Szőrege felkerestük az 1000 táján épült bizánci szertartású bazilika szerzetes monostor romjait. Időben nagyot ugorva az 1849-es szabadságharc egyik vesztes csatájának emlékművénél tisztelegtünk. Az olasz és lengyel csapatok hősiességét kétnyelvű felirat sorolja fel. Ezután Tiszaszigetre kanyarodtunk, ahol Magyarország legmélyebb pontja található: ez 75,5 m tengerszint feletti magasságot jelent.

Kiszomboron a helyi plébános úr fogadott. Mesélt-mesélt a katolikus vallásról és minden másról, így amikor az igazi csemegéhez értünk, a románkori, teljes épségében álló templomhoz, a társaság agya már megtelt mindenféle dologgal. A legkitartóbbak azért áhítatosan és egyéb érzelmekkel álldogáltak azon a helyen, ahová elődeink több száz, esetleg ezer éve szintén elzarándokoltak. A legelszántabbakat is indulásra készítette a csontig hatoló dermesztő hideg.

Makón rövid sétát tettünk a Fő-tér környékén, elmondhattuk, hogy tetőtől-talpig megteltünk már információkkal, élményekkel, de a testet is táplálni kell nem csak a szellemet. S közös egyetértéssel indultunk vissza Szegedre vacsorázni és lepihenni.

Negyedik nap:

Igyekeztünk Ópusztaszerre, ahol tíz órára rendeltük a belépőket. Előtte egy órányi időnk jutott a parkban való nézelődésre. Még minden zárva volt, bemenni nem lehetett a kis múzeumokba, tájházakba, régi boltokba, még régibb műhelyekbe. Mégis kevésnek bizonyult ez az idő. A Feszty-körkép a magyarok bejövetelét mutatja be. Aki még nem látta az azért ámult, aki már látta azért ámult. Másodszor és harmadszor is lehet borzongani a különlegességén. Legrégibbi krónikásunk szerint Árpád és vezérei itt kerítették sort, itt ejtették szerét az ország dolgainak és törvényeinek. Ma ez a hely Nemzeti Történelmi Emlékpark, augusztus 20-án pedig kiemelkedő ünnepek színhelye.

A legtöbb ismertető a buszon hangzott el mikrofon segítségével. Itt Marikától megtudtuk, hogy a következő település Csongrád lesz, ahol az Alföld egyetlen település-méretű műemléki együttese található. A rövidre tervezett szabadidőnkben legtöbben nem jutottak el erre a helyre. Újra gyülekeztünk a buszunknál, majd térkép egyeztetés után nagy lendülettel nekivágtunk a hazafelé vivő útnak. A sebességünk lassan-lassan csökkent, egyre szűkebb utcákba kerültünk és akaratunk ellenére a műemléki városrészbe érkeztünk. A húsznál több, apró nádfedeles ház a Körös-torok mellett épült meg hajdanában sok társával együtt, de mára már csupán ők a régi élet hírmondói. Eddig a Duna-Tisza közén haladtunk és Lakiteleknél autóztunk át a Tiszán túlra.

A Tiszazug egyik legdinamikusabban fejlődő községébe Cserkeszölőre érkeztünk. Fejlődésének alapját az 1943-ban feltárt 2311 m mélyről feltörő 82 °C-os héviznek köszönheti, melyet 1976-ban gyógyvízzé nyilvánítottak. A gyógyvízre és a később feltárt termálvízre épült a Cserkeszölői Termálfürdő. A fürdést kedvelők ismét élvezhették a sok szabadtéri medence különböző hőfokú vizét. Ki úszott, ki sütötte magát az egyre erősebben sugárzó napon, természetesen félig-meddig elmerülve.

A városnézők Kunszentmártonba buszoztak. Március 15-ét ünnepelte a város, lovas felvonulás, koszorúzás és egyéb megemlékezés részesei lehettek. Szolnokon átrobogtunk és már mindenki a megérkezést, a hazajutást várta, hiszen több program már nem fért az időnkbe. Mivel egymás után hagytuk el a Jászság településeit, velük, történetükkel ismerkedtünk röviden. A jászok iráni nyelvet beszélő emberek voltak, földműveléssel és állattenyésztéssel foglalkozó bizánci keresztény hitűek. A történészek szerint a jászok a kunokkal együtt költöztek be az országba. A befogadott kunok segédnépe voltak. 1323-ban Károly Róberttől kiváltságokat nyertek, ezentúl saját kapitányuk és bíráik vezették őket s Berényszék néven létrejött az autonóm közigazgatásuk. Gazdasági, vallási, nyelvi asszimilációjuk a XV. Században jelentősen előrehaladt.

A hosszúnak tűnő hazafelé tartó utat felhasználtuk még arra, hogy minden útitársunk bemutatkozott. Csóri Gergő az alföldi református mozgalomról beszélt nekünk, hiszen hamarosan református lelkészként terelgeti a hívőket. A legfiatalabba, Dalma és Dávid talpraesetten, humorosan meséltek önmagukról a társaságot megnevettették. Lassan feltünetedeztek Miskolc fényei, fáradtan, de tele élményekkel búcsúztunk el egymástól abban a reményben, hogy ezentúl a gyalogtúrákon is találkozunk majd.

1. ábra: csoportkép a busszal

2. kép: Hóban és sárban a Kék-túrások

3. kép: Vacsora osztás Békéscsabán

4. kép: A békéscsabai kistemplom

5. kép. Búboskemence a kistemplomban

6. ábra: Az Élővíz-csatornánál

7. ábra: A gyulai vár ismert képe márciusi hóban

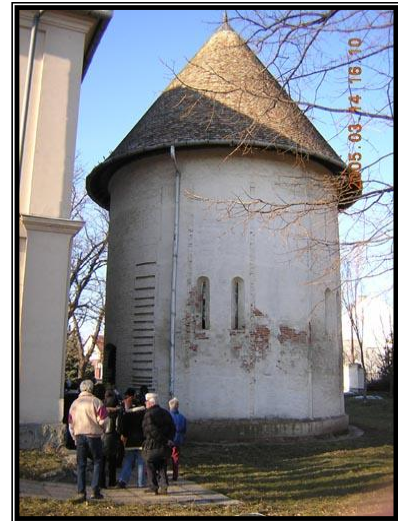
8. ábra: A szabadkígyósi kastélypark

9. ábra: Szieszta a Tisza-parton

10. ábra: A szőregi romokon

11. kép: A kiszombori templomnál

12. ábra: Ópusztaszer

13. ábra: Aba Sámuel szobra Ópusztaszeren